

Şuun-u İlâhiye ve İnsaniye

Cenab-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarının tecellisiyle mahlûkta tezahür eden sıfat ve şen'lerin, Allahü Teâlâ'nın sıfat ve şunatıyla müşabeheti yoktur. Meselâ, bir talebe hocasından ilim öğrenmekte ve böylece kendisi de bir miktar ilim sahibi olmaktadır. Fakat talebedeki bu ilim, hocanın ilmi değil, belki o ilmin bir tezahürüdür.

Bu meseleyi şöyle bir misâlle biraz daha vuzuha kavuşturalım:

Elektriğin düğmesine dokunduğumuz zaman, ampül yanmakta ve odamız ışıkla dolmaktadır. Lâmbada tecelli eden bu ışık, cereyanın bir tezahürüdür. Fakat ne ışık ne ampül ve ne de kablodaki teller cereyan değildirler. Cereyan bunların hiçbirine benzememektedir.

Âlim bir zatın bir vecize yazdığını farzediniz. Bu vecizede o zatın ilmi görünür. Fakat ne o yazı ve ne de yazının ihtiva ettiği mânâ, o âlim zatın ilminin kendisi değildir. Sadece, ilim o yazıda tezahür etmiştir. Kalemin ucunda da yazının kendisinde de ilim bulunmamaktadır.

Bir eserde tecelli eden güzellik ustadan gelmektedir. Lâkin o güzellikle ustanın ilminin, san'atının ve zâtının güzellikleri arasında hiçbir benzerlik bulunmamaktadır.